

VARNARAÐILI HAFNAÐI AÐ HLÍTA ÚRSKURÐI

Mál nr. 45/2026

Nafn málskotsaðila (M)

Nafn varnaraðila (V)

Heiti vátryggingar: Slysatrygging sjómanna.

Takmörkun ábyrgðar vátryggingafélags. Stórkostlegt gáleysi. Upplýsingaskylda.**Gögn.**

1. Málskot mótttekið 27. janúar 2026 ásamt fylgiskjölum.
2. Bréf V, dags. 20. febrúar 2026, ásamt fylgiskjölum.
3. Viðbótarathugasemdir M, dags. 27. febrúar 2026, ásamt fylgiskjölum.
4. Viðbótarathugasemdir V, dags. 4. mars 2026.

Málsatvik.

Samkvæmt fyrirbyggjandi lögregluskýrslu, dags. 29. maí 2025, strandaði báturinn A, sem er í eigu félagsins X, hinn 21. maí 2025. M, sem er fyrirsvarsmaður X og var skipstjóri og eini skipverji A umrætt sinn, varð fyrir meiðslum við strandið og liggja fyrir vottorð um óvinnufærni hans frá slysdegi til 24. september 2025.

M tilkynnti V um líkamstjón sitt með tjónstilkynningu dags. 24. nóvember 2025 og krafðist bóta úr slysatryggingu sjómanna. Með bréfi dags. 3. desember 2025 hafnaði V bótaskyldu með vísan til þess að M hefði valdið tjóninu af stórkostlegu gáleysi auk þess sem hann hefði vísvitandi veitt ófullnægjandi og beinlínis rangar upplýsingar um atvik að baki tjóninu.

M gerir í málskoti athugasemdir við þá afstöðu og fer fram á fullar bætur úr slysatryggingu sjómanna vegna tjóns síns.

Í bréfi V er vísað til þess að M haldi því fram að strandið hafi stafað af bilun í A sem olli því að báturinn missti stjórn og strandaði og að ekki sé ágreiningur um orsök slyssins. V hafnar því alfarið og vísar til frumskýrslu lögreglu dags. 29. maí 2025, en af henni megi ráða að M hafi strax verið grunaður um brot á 1. mgr. 238. gr. siglingalaga nr. 34/1985, þ.e. orðið valdur að skipstrandi, árekstri eða öðru sjóslysi með yfirsjónum eða vanrækslu. M hafi lagt af stað þrátt fyrir að talstöð virkaði ekki, sett bátinn á sjálfsstýringu meðan hann reyndi að laga talstöðina og skömmu síðar hafi A strandað. Þá hafi 1,6 ng/ml af tetrahydrókannabínóli mælst í blóði M. Hafi hann því verið undir áhrifum ávana- og fíkniefna við stjórn A. Í 3. mgr. 238. gr. siglingalaga komi fram að mælist ávana- og fíkniefni í blóði eða þvagi skipverja teljist hann vera undir áhrifum slíkra efna og ekki hæfur til að stjórna skipi í skilningi 2. mgr. sama ákvæðis.

Jafnframt telur V að M hafi vísvitandi veitt rangar og ófullnægjandi upplýsingar í því skyni að fá bætur sem hann eigi ekki rétt til, sem leiði einnig til brottfalls bótaréttar samkvæmt 2. mgr. 120. gr. laga nr. 30/2004 um vátryggingarsamninga og almennum skilmálum V. Hafi M borið að upplýsa um fíkniefnaneyslu sína í síðasta lagi í skriflegri tjónstilkynningu til V.

Af framangreindu er afstaða V því sú að engin bótaskylda sé fyrir hendi úr slysatryggingu sjómanna.

Í viðbótarathugasemdum M er því alfarið hafnað að hann hafi veitt rangar eða ófullnægjandi upplýsingar sem leiða eigi til algers missis bótaréttar. M hafi ekki verið undir áhrifum áfengis eða annarra vímuefna í þeim skilningi að dómgreind hans eða hæfni til starfa væri með nokkrum hætti skert. Niðurstaða blóðrannsóknar hafi ekki legið fyrir fyrir en síðar og hafi M ekki haft neina vitneskju um að leifar af tetrahydrókannabínóli gætu mælst í blóði löngu eftir neyslu. Engin sérfræðileg greining þess efnis að leifar efnisins í blóði M hafi valdið skertri hæfni eða orsakað umrætt tjón liggja fyrir. Tjónið hafi átt sér stað í tengslum við bilun í fjarskiptabúnaði og aðgerðir M við lagfæringar á honum. Þegar M var spurður um hvort hann hefði verið undir áhrifum áfengis eða vímuefna hafi hann því svarað til samræmis við raunverulegt ástand sitt og upplifun á tjónsdegi. Sé því ekki sýnt fram á að M hafi haft ásetning til að afla sér bóta með sviksamlegum hætti.

Í viðbótarathugasemdum V segir að ekki skipti máli hvernig M hafi upplifað áhrif þeirra fíkniefna sem mældust í blóði hans. Það eitt að slíkt efni mælist í blóði leiði til þess að M teljist samkvæmt

siglingalögum hafa verið undir áhrifum og það eitt og sér leiði til algers brottfalls bótaréttar vegna stórkostlegs gáleysis. Af fyrirliggjandi lögregluskýrslu sé þá ljóst að aðrir þættir hafi komið til, en M hafi viðurkennt að hafa siglt A of hratt og verið með hugann við annað en stjórn hans. Er þá áréttuð sú afstaða að M hafi veitt V rangar upplýsingar, t.a.m. hafi hann ekki upplýst um að hafa verið undir áhrifum fíkniefna auk þess sem hann hafi haldið því fram í tjónstilkynningu að rafmagnstruflanir kynnu að hafa valdið stefnubreytingu A. Það fái enga stoð í gögnum málsins sem beri með sér að M hafi sett A á sjálfstýringu og sjálfur farið að gera eitthvað allt annað en að fylgjast með siglingarstefnu hans.

Álit.

Fyrir liggur að samkvæmt matsgerð Rannsóknarstofu Háskóla Íslands í lyfja- og eiturefnafræði mældist tetrahydókannabínól í blóði M í magninu 1,6 ng/ml. Samkvæmt 2. mgr. 238. gr. siglingalaga má enginn reyna að stjórna skipi, stjórna skipaferðum eða veita öryggisþjónustu vegna skipaferða, ef hann vegna neyslu áfengis, ávana- og fíkniefna eða annarra örvandi eða deyfandi efna, vegna sjúkdóms eða þreytu eða af öðrum orsökum, er óhæfur til að rækja starfann á fullnægjandi hátt. Í 3. mgr. 238. gr. segir að mælist ávana- og fíkniefni sem bönnuð eru á íslensku yfirráðasvæði samkvæmt lögum um ávana- og fíkniefni og reglugerðum settum samkvæmt þeim í blóði eða þvagi skipverja teljist hann vera undir áhrifum ávana- og fíkniefna og ekki hæfur til þess starfa sem getur í 2. mgr. Er því ljóst að M var óhæfur til þess að sigla A umrætt sinn.

Eftir sem áður þarf að leysa úr því hvort framangreint skuli leiða til skerðingar bóta samkvæmt 1. mgr. 90. gr. laga um váttryggingarsamninga á grundvelli þess að M hafi orðið valdur af tjóninu með háttsemi sem telst til stórkostlegs gáleysis, þ.e. hvort orsakatengsl séu milli háttsemi M og tjónsins. Samkvæmt því ákvæði má lækka eða fella niður ábyrgð félagsins hafi váttryggður í öðrum váttryggingum en líftryggingum valdið því af stórkostlegu gáleysi að váttryggingaratburður varð eða afleiðingar hans urðu meiri en ella hefðu orðið má lækka eða fella niður ábyrgð félagsins. Við úrlausn á þessum atriðum skal litið til sakar váttryggðs, hvernig váttryggingaratburður bar að, hvort váttryggður var undir áhrifum áfengis eða fíkniefna sem hann hafði sjálfviljugur neytt og atvika að öðru leyti.

Við skýrslugjöf fyrir lögreglu hinn 4. júní 2025 lýsti M því m.a. að vandræði hefðu verið með fjarskiptabúnað A, hann hefði þannig gert tilraunir til að „kalla sig út“ en ekki fengið nein svör. Af frásögn hans má ráða að hann hafi í kjölfarið siglt af stað á sjálfstýringu og hugað að rafmagnsbúnaði A á meðan siglingu stóð. Hann hafi horft á sjóinn „af og til“ en þetta hafi bara verið ein mínúta. Þá segir hann að hann hafi farið „náttúrulega allt of hratt.“ Ef hann hefði litið fyrr upp frá vinnu sinni við rafmagnstöfluna hefði hann séð að hann var að stefna upp í kletta. Hann hafi þá ekki verið með hugann við það sem hann hefði kannski átt að vera að gera. A hafi verið á sjálfstýringu nokkuð nálægt landi en hefði M litið upp hefði hann séð í hvað stefndi.

Af öllu framangreindu verður að telja að M hafi sýnt af sér nokkurt dómgreindarleysi við stjórn A í aðdraganda tjónsins. Af því, svo og þeirri staðreynd að M taldist umrætt sinn óhæfur til að stjórna A, skv. 2. mgr., sbr. 3. mgr., 238. gr. siglingalaga, telst M hafa valdið tjóninu með stórkostlegu gáleysi við stjórn bátsins.

V vísar þá til þess að heimilt sé að fella niður bótarétt M á grundvelli þess að hann hafi veitt V rangar og ófullnægjandi upplýsingar og er vísað til 2. mgr. 47. gr. og 2. mgr. 120. gr. laga um váttryggingarsamninga því til stuðnings. Rétt er að taka fram að fyrrgreinda ákvæðið á við um skaðatryggingar en það síðara um persónutryggingar eins og hér um ræðir. Ákvæði 2. mgr. 120. gr. laga um váttryggingarsamninga er svohljóðandi: *Sá sem við tjónsuppgjör veitir rangar eða ófullnægjandi upplýsingar sem hann veit eða má vita að geta leitt til þess að greiddar verði út bætur sem hann á ekki rétt til glatar öllum rétti til krafna á hendur félaginu samkvæmt þessum og öðrum váttryggingarsamningum vegna sömu atvika. Sé háttsemin ekki alvarleg, hún varði einungis lítinn hluta kröfunnar eða ef sérstakar ástæður mæla með því getur hann þó fengið bætur að hluta. Ákvæði 94. gr. gildir eftir því sem við getur átt. Ólíkt því sem fram kemur í 2. mgr. 47. gr. er því ekki gerður áskilnaður um ásetning váttryggðs. Í athugasemdum í greinargerð með 120. gr. segir þó að um efnislega sama ákvæði sé að ræða. Í öllu falli verður að miða við að rangar eða ófullnægjandi upplýsingar þurfi að vera veittar vísitandi svo beiting 2. mgr. 120. gr. laga um váttryggingarsamninga komi til álita, sbr. og dóm Landréttar í máli nr. 46/2024 hvað þetta atriði varðar.*

Fyrir liggur að M var kallaður til skýrslugjafar hjá lögreglu hinn 5. júní 2025 vegna gruns um að hafa gerst sekur um yfirsjón eða vanrækslu í starfi samkvæmt 238. gr. siglingalaga. Ekki verður ráðið af fyrirliggjandi skýrslu lögreglu að grunur hafi þá verið uppi um að M hafi verið undir áhrifum fíkniefna

við stjórn A og ber skýrslan ekki með sér að M hafi verið spurður um það atriði. Ekki liggja heldur fyrir nein gögn er sýni fram á að M hafi verið ákærður vegna brota gegn 238. gr. siglingalaga. Þá er ekki ljóst hvenær M fékk vitneskju um niðurstöðu fyrirbyggjandi blóðrannsóknar, né verður af fyrirbyggjandi gögnum ráðið að hann hafi vísitandi leitast við að villa um fyrir V. Af gögnum málsins verður þá ekki ráðið að tilefni sé til að draga í efa það mat M að hann hafi ekki verið undir áhrifum í hefðbundnum skilningi umrætt sinn þó það hnekki ekki þeirri staðreynd að hann var, í skilningi 2. mgr., sbr. 3. mgr. 238. gr. siglingalaga, óhæfur til að stjórna A.

Þykir af öllu framangreindu ekki nægilega sannað að skilyrði 2. mgr. 120. gr. laga um váttryggingarsamninga séu uppfyllt og verður V að bera hallann af því.

Í ljósi alls framangreinds, að framkvæmdu heildstæðu mati þeirra atriða sem tiltekin eru í 1. mgr. 90. gr. laga um váttryggingarsamninga og að teknu tilliti til atvika málsins telst hæfilegt að skerða bætur til M um tvo þriðju hluta.

Niðurstaða.

M á rétt til bóta úr slysátryggingu sjómanna hjá V, en heimilt er að skerða bætur til hans um tvo þriðju hluta.

Reykjavík, 24. mars 2026.
rafræn undirskrift

Guðmundur Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Anna Lilja Ragnarsdóttir